

**Symposium na temat
„Aktualne problemy ochrony nietoperzy
w centralnej i wschodniej Europie”
(Bonn, 22–25 VII 1994 r.)**

Symposium zostało zorganizowane przez Instytut Zoologiczny Uniwersytetu w Bonn. Obecność prawie 200 uczestników świadczy o dużym zainteresowaniu badaczy problemami ochrony nietoperzy. Mimo regionalnego charakteru spotkania przybyli reprezentanci wielu krajów Europy, również spoza części centralnej i wschodniej, np. Hiszpanii, Belgii, Holandii, Wielkiej Brytanii, Szwecji, Włoch, dawnej Jugosławii i Bułgarii. Także tematyka wystąpień była dość różnorodna i nie zawsze ściśle związana z zasadniczym tematem (np. referaty dotyczące genetyki).

Obrady odbywały się we wspaniałej scenerii zamku Poppelsdorf, do którego z jednej strony przylegają tereny ogrodu botanicznego. Pozaplenarne dyskusje w przerwach pomiędzy sesjami często odbywały się w otoczeniu pięknych i egzotycznych roślin. Należy podkreślić sprawną organizację symposium i miłą atmosferę stworzoną przez organizatorów. Błędem było jednak prowadzenie obrad w dwóch językach: niemieckim i angielskim. Mniej więcej połowa uczestników nie znała niemieckiego, natomiast prawie wszyscy znali angielski. Niestety Niemcy, nawet ci, którzy znali angielski bardzo

dobrze, podczas prezentacji referatów i w dyskusji posługiwali się swoim ojczystym językiem, naiwnie czy raczej bezmyślnie sądząc, że są doskonale przez wszystkich rozumiani.

Polska ekipa, licząca 12 osób, przygotowała 5 referatów i 4 plakaty. Pod tym względem zaprezentowaliśmy się dobrze, gdyż tylko gospodarze przygotowali więcej wystąpień. Ponadto jeden z polskich plakatów, przedstawiający dane o zimowaniu nietoperzy w Gdańsku (A. Przesmycka, A. Stępniewska i T. Jarzębowski), został uznany za najlepszy plakat sympozjum. Zaskakująco nielicznie reprezentowane były takie kraje środkowej i wschodniej Europy, jak Czechy (tylko 2 osoby), Austria i Węgry (po 1 osobie). Tradycyjnie niewielu chiropterologów przybyło z krajów dawnego Związku Radzieckiego; dzięki wsparciu finansowemu ze strony organizatorów przyjechało 5 osób, w tym jedna aż z Azerbejdżanu.

W referacie inauguracyjnym sympozjum W. Bogdanowicz (Polska) omówił przyczyny spadku liczebności nietoperzy w centralnej i wschodniej Europie. Do największych zagrożeń dla tych ssaków zaliczył: niszczenie ich środowisk i dziennych kryjówek, ograniczenie bazy pokarmowej, niepokojenie w kryjówek, zabijanie przez ludzi oraz przez domowe i dzikie koty, a także niepokojenie w trakcie badań naukowych. W dyskusji do tej listy dodano również zabijanie na drogach.

Szczegółowe problemy związane z ochroną nietoperzy w poszczególnych krajach przedstawili A. I. Bakka i S. V. Bakka (Rosja) oraz Z. Urbańczyk (Polska). O znaczeniu zimowisk dla ochrony nietoperzy mówili: M. Kovarik (Czechy), I. V. Kuzmin i A. D. Botvinkin (Rosja) oraz G. Lesiński (Polska). Wytypowali oni szereg obiektów, które powinny być zabezpieczone przed ludźmi jako ważne ostoje nietoperzy.

Sporą część drugiego dnia obrad poświęcono metodom badań, nawiązując do ich potencjalnego negatywnego wpływu na nietoperze. Od dawna wskazywano na szkodliwość obrączkowania tych zwierząt. Kilka wystąpień poświęconych różnym sposobom znakowania, zwłaszcza podsumowujący referat O. von Helvesena (Niemcy), spowodowało dość długą dyskusję. Przy okazji okazało się, że obrączkowanie stosuje obecnie niewielka grupa spośród uczestników sympozjum.

Popołudniowe sesje tego dnia zdominowane były przez referaty przedstawiające stan poznania fauny nietoperzy w różnych częściach Europy, m. in. w Niemczech, Słowacji, Austrii, Grecji, Bułgarii, Serbii i na Kaukazie.

Trzeciego dnia przedstawiono szereg referatów ekologicznych, zwłaszcza z zakresu populacjiologii. J. B. Pir (Niemcy) podsumował wyniki etoekologicznych badań nad rozrodczą kolonią podkowca dużego. Interesujące było zbadanie miejsc żerowania i diety tego gatunku. W wystąpieniach D. Heidecke i A. Zahna (Niemcy) omówiono zagadnienia ekologii dwóch innych gatunków: gacka brunatnego i nocka dużego. T. Kokurewicz (Polska) przedstawił wyniki swoich badań nad dietą i zimowaniem nocka rudego w zachodniej Polsce. Również zimowaniu nocka rudego był poświęcony referat C. Harrije (Niemcy). C. Harbusch, E. Engel i H. Carius (Niemcy) zbadali współwystępowanie nietoperzy i sów na strychach kościelnych, stwierdzając wyraźne unikanie się obu grup.

Wśród referatów i plakatów znalazło się kilka przedstawiających zmiany liczebności nietoperzy odnotowane w ostatnich latach w różnych częściach Europy, m. in. w północnej Bawarii – G. Schlapp (Niemcy), na Morawach – Z. Rehak (Czechy), w Belgii – A. Lefevre i w zachodniej Polsce – Z. Urbańczyk. Nadal obserwuje się wzrost liczby zimujących nietoperzy, a przynajmniej zahamowanie spadku, jaki miał miejsce jeszcze w latach 70.

Stosunkowo mało miejsca podczas obrad przeznaczono na omówienie międzynarodowych aspektów ochrony nietoperzy. Tą problematyką zajęli się w swych wystąpieniach: P. A. Racey (Wielka Brytania), P. H. C. Lina (Holandia) oraz A. M. Hutson i S. M. Mickleburgh (Wielka Brytania).

Chociaż ogólnie spotkanie bońskie należy uznać za udane, przyczyniające się do wymiany informacji na temat stanu i przyszłości ochrony nietoperzy w poszczególnych krajach, a także pozwalające na nawiązanie szeregu prywatnych kontaktów pomiędzy osobami rozwiązującymi podobne problemy, to w opinii autora tego sprawozdania pozostał chyba jakiś niedosyt. Wielu

uczestników sympozjum liczyło bowiem na podjęcie konkretnych wspólnych przedsięwzięć związanych z ochroną nietoperzy w centralnej i wschodniej Europie. Taka propozycja jednak nie padła, a byłaby z pewnością uzasadniona choćby tym, że znaczna część europejskich nietoperzy to gatunki wędrowne o zasięgu obejmującym niekiedy kilka krajów. Uświadomienie sobie potrzeby podjęcia takiej współpracy należy uznać za jeden z efektów omawianego sympozjum.

Grzegorz Lesiński